

خاطرات ابوالحسن اشتهج

علیرضا عروضی

جلد دوم

www.ketab.ir

شناسه: عروضی، علی رضا ۱۳۲۱-

عنوان و نام پدیدآور: علی رضا عروضی

مشخصات نشر: تهران: ماهریس ۱۳۹۷،

مشخصات ظاهری: ۴۴۸ ص

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۹۲۹-۲۳-۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: ابتهاج-ابوالحسن ۱۲۷۸-۱۳۷۷

موضوع: ایران- تاریخ- پهلوی

موضوع: Ebtahaj-Abol hasaan

موضوع: personal narratives

رده بندی کنگره: DSR1486

رده بندی دیویی: ۹۵۵/۰۸۲۴۰۹۲

شماره کتابشناسی ملی: ۵۲۹۶۱۲۹

خاطر اب حسن ابتهاج (جلد دوم)

علیرضا عروسی

ناشر: انتشارات ماهریس

طراح جلد: محمدباقر ۰۱۰

لیتوگرافی: گنجینه مینیاتور

چاپ متن و صحافی: نقشینه

چاپ اول: ۱۳۹۷ | شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۴۵۰۰۰ تومان

دفتر انتشارات

میدان انقلاب، خیابان کارگر جنوبی، تقاطع لبافی نژاد، شماره ۱۶، پلاک ۵

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۸۲۱۵۰

www.nashremahri

@nashremahris

@ketabfarhang

کلیه حقوق چاپ و نشر این کتاب برای انتشارات ماهریس محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن (چاپ، فتوکپی، صوت، تصویر، انتشار الکترونیکی) بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است.

فهرست مطالب

بخش اول: امور مالی و بانکداری

فصل اول: رشت، طفولیت و تحصیلات صفحه ۱

خانواده و ایام کودکی - زندگی در رشت - اقامت در تهران - اولین شغل - ورود میرزا کوچک خان جنگلی به رشت - قتل پدرم و فرار از رشت - زندگی در تهران -

فصل دوه بانک شاهی ایران صفحه ۱۷

استخدام در بانک شاه ایران - مپهدار و موضوع «مداخل» - سابقه بانک شاهی در ایران - انتقال به شعبه رشت - ملاقات با محمدحسن میرزا قاجار و لیمهد - داستان روزرویس احمد شاه - وضع ایرانی ها - بانک شاهی - مخالفت لرد کرزن با تقاضاهای وام ایران - محمدحسن آیرم - دعوی و ثقه پهدار علیه بانک شاهی - تیمورتاش - آشنائی با داور - دیدار با صدرا لاشراف - سفر استانبول - داور و مقررات ارزی - امیر خسروی و حماب مخصوص خرید اسلحه رضاشاه - پیشاد ورود خدمت دولت - استفاده از بانک شاهی - موضوع انتقال کتابخانه.

فصل سوم: ورود به خدمت دولت صفحه ۵۶

شرکت های دولتی - داون مستوفی الممالک و افراد مجرب - خرید کش داور - آشنائی با حسین علا - معاونت بانک ملی ایران - متین دفتری و حساب پایادی با آلمان - ریاست بانک رهنی - احساسات ایرانیان در مورد آلمانی ها - واقعه شهریور ۱۳۲۰ - مشاف نفیسی و ماجرای نرخ لیبره - سهیلی و موافقت نامه مالی ایران و انگلیس - اولین مراقبات با قوام السلطنه - مذاکره با روس ها - آشنائی و ملاقات با لرد کیسی

فصل چهارم: ریاست بانک ملی صفحه ۸۵

مخالفت با انتصاب من - اولین ملاقات با محمد رضا شاه - روابط شاه با قوام السلطنه - روش من در بانک ملی - حقوق بازنشستگی و وام مسکن کارکنان بانک ملی - بیمارستان بانک ملی - ساختمان شعب بانک و زورخانه - چاپخانه بانک ملی ایران - مسئله نادرستی کارکنان دولت - مؤتمن الملک و استخدام افراد جدید - موضوع حضور و غیاب - وام عبدالرضا پهلوی - کارکنان بانک و فعالیت های سیاسی - قوام السلطنه و تقاضای وام و

اعتبار - ماجرای رئیس شعبه بندر پهلوی - ماجرای امیرحسین خان ایلخان بختیاری - رنجش سهیلی - ماجرای عبدالقدیر آزاد - ماجرای رضوی، نماینده مجلس - دزدی از حساب جمال امامی - ماجرای جعل چک شرکت کامساکس - حزب توده و «اتحادیه کارمندان»

فصل پنجم: ماجرای میلپو و کنفرانس «برتن وودز» صفحه ۱۱۱

آغاز مبارزات - آشنائی با میلپو - میلپو و انحلال کمیسیون ارز - بالا گرفتن اختلافات - شرکت در کنفرانس برتن وودز - شرح سفر - ملاقات با والس مری - سایر فعالیت ها - ملاقات با کاردل هال - جریان نامه شاه به روزولت - بازگشت به ایران - دخالت های سیدضیاءالدین - نامه عزل من بوسیله میلپو - انعکاس در افکار عمومی - مشکل مطبوعات - تمهید، روزنامه ها - پشتیبانی سفارت شوروی و حزب توده از من - ادامه مخالفت های سیدضیاءالدین - حمایت انگلیس از سیدضیاءالدین - حمایت ساعد از من - شکست و استعفای میلپو - ماجرای نطق مصدق بر علیه بانک ملی - پیشنهاد نخست وزیری

فصل ششم: اقدامات مالی و اقتصادی صفحه ۱۵۶

تفکیک حسابهای بانک، نادر از - املاک بازرگانی - تأمین اعتبار لوله کشی شهر تهران - موضوع جواهرات سلطنتی - تبدیل شش رانه پول ایران از نقره به طلا - دریافت طلا از انگلیس و فروش مسکوک طلا - شهادت سید انگلیس در مورد فروش طلا - انتقال لیره های شرکت نفت ایران و انگلیس به بانک ملی - روش سیاست شرکت نفت انگلیس در ایران

فصل هفتم: ممنوعیت نشر اسکناس و مشکلات پول جانبیه ... صفحه ۱۷۶

الغای قانون نشر اسکناس - موضوع سپرده بانک ها - سفر انگلیس در مورد سپرده بانک ها - سوءاستفاده های بانک شاهی از اصطلاح «سپرده» - حمایت هیئت وزیران از بانک شاهی - مورد بانک ایران و روس - تحرکات بانک شاهی - نقش بولارد - درباره بولارد - استافورد کریپس و اختلافات با بانک شاهی - انتقال حسابهای ارتش آمریکا به بانک ملی - ادامه مشکلات با بانک شاهی - انقضای مدت امتیازنامه بانک شاهی در ایران

فصل هشتم: کوشش برای تأمین اعتبار برنامه های عمرانی ... صفحه ۱۹۷

تبدیل لیره های ایران به دلار و تضمین آنها در مقابل تنزل دلار - مخالفت هژیر با موافقت

نامه مالی - درباره عبدالحسین هژیر - تنزل لیره و دریافت غرامت از انگلیس - پیشنهاد برای تغییر پستوانه پول - درباره تقی زاده - مخالفت تقی زاده با کارهای بانک ملی - دیدار با تقی زاده - لایحه تقلیل پستوانه در مجلس

فصل نهم: بحران آذربایجان صفحه ۲۱۹

سفر قوام السلطنه به مسکو - ارجاع مسئله آذربایجان به سازمان ملل - درباره مظفر فیروز - ورود سه وزیر توده ای به کابینه و استعفای من - برخورد با فرستادگان پیشه وری - جریان شعبه بانک ملی - برتیریز - اعزام قوا به آذربایجان - سوء قصد به شاه

فصل دهم: ماجرای نفت و پایان خدمت در بانک صفحه ۲۳۴

موضوع نفت و قرارداد داسی - طرح مربوط به اختصاص درآمد نفت - کابینه رزم آرا - انفصال من از ریاست بانک ملی - علل برکناری من از بانک ملی - دخالت مأموران آمریکائی در امور ایران

فصل یازدهم: سفارت پاریس صفحه ۲۵۴

پذیرش مسئولیت - فرار تقی نصر به آمریکا - روش کار - درباره آقاخان محلاتی - ماجرای صمدخان ممتاز السلطنه - مقدمات مأموریت سپاه ویدتال - دعوت به بازگشت به بانک ملی - سفر به پرتغال و اسپانیا - ملاقات با سالازار - تهیه استوارنامه به ژنرال فرانکو - سفر دوم به اسپانیا - درباره سرکیس گلبنکیان - استعفاء از سفارت پاریس - بی دقتی در رقم - ماجرای بدهی عبدالرضا - شرکت در مراسم تشییع جنازه پادشاه انگلیس - پیشنهاد خرید نفت - مسافرت هریمن به تهران برای حل موضوع نفت - بحران نفت - اخراج مهندس حبیبی - دانشجویان ایرانی در پاریس - برکناری از سفارت پاریس

فصل دوازدهم: صندوق بین المللی پول صفحه ۲۸۱

پیشنهاد شغل در صندوق بین المللی پول - شروع کار در صندوق بین المللی پول - کمک به کشورهای در حال توسعه - بحران نفت و سفر منی به واشنگتن - دولت مصدق و اعلام جرم علیه من - درباره اللهیار صالح - عکس العمل من در مقابل اعلام جرم - جریان پیشنهاد ریاست شرکت نفت - درباره دکتر مصدق - دعوت مصدق از کامیل گوت - تصمیم به مراجعت به ایران - پیشنهاد شغل دبیر کلی اتحادیه کشورهای اسلامی - تصدی سازمان برنامه

بخش دوم: برنامه ریزی

فصل سیزدهم: فکر برنامه ریزی صفحه ۲۹۷

مقدمات - جلسات شورای اقتصاد - دولت متین دفتری و دومین قدم در راه برنامه ریزی - سومین قدم در راه برنامه ریزی - چهارمین قدم در راه برنامه ریزی - تشکیل اولین کمیسیون نقشه اقتصادی - تشکیل هیأت عالی برنامه - نظر من درباره تأمین هزینه برنامه ها - درخواست وام از بانک جهانی - استخدام شرکت موريسن نودسن - گزارش موريسن نودسن و تماس با بانک جهانی - مشرف نفیسی و تهیه برنامه عمرانی - تقدیم لایحه برنامه عمرانی به مجلس و تصویب آن - اختلاف سلیقه در طرز اجرای طرحهای عمرانی - برکناری مشرف نفیسی - شکست برنامه هفت ساله اول و علل آن

فصل چهارم: تصدی سازمان برنامه صفحه ۳۳۳

دعوت به کار - ایجاد دفتر فنی و دفتراقتصادی - مسئله حقوق ها - کمک بنیاد فورد - استخدام متخصص خارجی - ترتیب جلسات مشترک هیأت مدیره و هیأت نظارت - ملکه ثریا و گلایه سفیر آلمان - جریان برادران احمد علی - شفاعت شریف امامی - عدم دخالت نظر خصوصی - جریان برادران احمد علی - ابتهاج - توصیه دفتر مخصوص - موضوع طرفداران دکتر مصدق - جریان منوچهر کاظمی - ریکات اصل چهار علیه من

فصل پانزدهم: تلاش برای تهیه برنامه دوم عمرانی صفحه ۳۵۳

میراث گذشته - قرارداد جان مولم - عزل زاهدا - دولت علا و برنامه هفت ساله دوم - نحوه برنامه ریزی - تصویب برنامه هفت ساله دوم - شروع مآختمان سد کرج - عایدات نفت و دخالت سفیر آمریکا - مذاکرات با اکسیم بانک و استعاره من - اختلاف سفرای آمریکا و انگلیس

فصل شانزدهم: عمران خوزستان صفحه ۳۷۳

سابقه اقدامات برای عمران خوزستان - طرح نمایندگان مجلس - مسافرت خلیج فارس - سفر ترکیه - پشتیبانی «صددرد» شاه - مسافرت لیلیان تال و کلاپ به ایران - نامه نجم الملک، استاندار خوزستان - انعقاد قرارداد با شرکت عمران و منابع - علا و کمیسیون برنامه مجلسین - ملاقات شاه و لیلیان تال - انتخاب محل سد دز - تأمین اعتبار برای سد دز - وام

۷۵ میلیون دلاری از بانک جهانی - مخالفت مجلس با وام بانک جهانی - طرح نیشکر
هفت تپه و زمین های شیخ خلف

فصل هفدهم: طرحهای دیگر عمرانی صفحه ۴۰۵

ماجرای راهسازی - برنامه های عمران شهری - عکسبرداری از اسناد محرمانه - دیدار
سفیر آمریکا از سازمان برنامه - شبکه برق تهران و یوسف وهاب زاده - طرح ماهیگیری
جنوب - طرح ذوب آهن - ذوب آهن و پیمان بغداد - نامه ارهارد - ملاقات با پکوف و سفر
دالس به تهران - حین تأسیس بانک توسعه صنعتی

فصل هجدهم: درگیری با دولت و پایان خدمت صفحه ۴۳۰

قول عدم مداخله - رجعت شاه - رفتار من - شکایت اقبال از شاه نزد سفرای آمریکا و
انگلیس - لایحه تضاد مافی - شاه - اخراج تجدد از جلسه شورای اقتصاد - ماجرای
کارخانه کود شیمیائی شیراز - گزارشات آمریکا در مورد استعفای من - آخرین
شرفیابی و ترک سازمان برنامه - لایحه تقاضای شرفیابی از سازمان برنامه - چگونگی تهیه
لایحه - علا و متن استعفای من - انعکاس کناره گیری من - احمد شفیق و پیشنهادهای سفارت

فصل نوزدهم: بیرون از دولت صفحه ۴۵۳

درباره همسرم آذر - وضع زندگی - تأسیس بانک ایرانین - بنام امامی و ماجرای
«تقاضای شرفیابی» - پیشنهاد نمایندگی بانکهای خصوصی در شورای بین المللی - دولت
شریف امامی و مقدمات پرونده سازی علیه من - چند نکته درباره ماجرای آتش دولت
دکتر امینی - کنفرانس بین المللی صنعتی سانفرانسیسکو

فصل بیستم: زندان صفحه ۴۹۱

بازداشت - تعیین وجه الضمان و مصاحبه دادستان - زندان موقت شهربانی - گرفتاری آذر
در دانشگاه - بازپرسی - اظهارات وزیر دادگستری - مصاحبه وکلای من - بازدید رئیس
شهربانی - سلمانی و حمام زندان - جریان نامه به شاه - چند مقاله درباره بازداشت من -
انتقال به بیمارستان شهربانی - مکاتبه با هنری لوس - نامه به جورج مگی، معاون وزارت
خارج آمریکا - تلگراف فرهنگیان از سد دز - سفر شاه به آمریکا - مهمانی سپهبد تیمور
بخیار - جریان آزادی از زندان - انعکاس آزادی من در مجله تایم

فصل بیست و یکم: تأملاتی درباره بازداشت من صفحه ۵۱۸

نقش علی امینی - درباره سیدجلال تهرانی - دعوت به کار برای بانک جهانی و قرار منع تعقیب - در الجزایر - واقعه ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ و پیشنهاد نخست وزیری - ملاقات با راجر استیونز - ماجرای خیبر گودرزی و مداخله وزیر خارجه آمریکا - شریف امامی و موضوع تغییر رژیم - مخالفت من با اصلاحات ارضی - کتاب «نخبگان سیاسی ایران»

فصل بیست و دوم: تحولات دهه پنجاه صفحه ۵۴۵

اتهام علیه من در تلویزیون ایران - مشارکت با سیتی بانک - شرکت سهامی بیمه بین المللی ایران و آمریکا - فروش سهام بانک ایرانیان - آخرین دیدار با شاه - درباره امر بیاس هویدا - انقلاب بهمن ۱۳۵۷ - مصادره اموال - کلام آخر

بخش سوم: ضمائم

ضمیمه «الف» (۷۱) - ضمیمه «ب» (۵۸۷) - ضمیمه «پ» (۵۹۵) - ضمیمه «ت» (۵۹۹)
ضمیمه «ث» (۶۰۵) - ضمیمه «ج» (۶۴۵) - ضمیمه «ج» (۶۴۹) - ضمیمه «ح» (۶۶۵)
ضمیمه «خ» (۶۶۹) - ضمیمه «ز» (۶۹۱) - ضمیمه «ذ» (۷۰۷) - ضمیمه «ر» (۷۱۷) - ضمیمه «ژ» (۷۲۱) - ضمیمه «س» (۷۲۹) - ضمیمه «ش» (۷۳۷) - ضمیمه «ص» (۷۴۱) - ضمیمه «ض» (۷۵۵) - ضمیمه «ط» (۷۶۷) - ضمیمه «ظ» (۷۷۷) - ضمیمه «ع» (۷۸۱) - ضمیمه «غ» (۷۸۹) - ضمیمه «ف» (۷۹۷) - ضمیمه «ق» (۸۰۹) - ضمیمه «ک» (۸۲۳) - ضمیمه «گ» (۸۲۹) - ضمیمه «ل» (۸۳۱) - ضمیمه «م» (۸۴۱) - ضمیمه «ن» (۸۴۷) - ضمیمه «و» (۸۵۱) - ضمیمه «ه» (۸۵۹) - ضمیمه «ی» (۸۶۵)

بخش چهارم: فهرست ها

فهرست اسام اشخاص (۸۷۵) - فهرست مؤسسات و اصطلاحات (۸۹۰) - فهرست اماکن - ایران (۸۹۶) - فهرست اماکن - جهان (۸۹۸)